

satisfacția de a constata că îndrumările sale au rodit pe terenul prielnic al unei personalități artistice capabile nu numai să le înțeleagă așa cum se cuvine, ci și să le ducă mai departe, îmbogățindu-le în mod creator.

La pian, Wolfgang Scheringer (R.F. Germania) s-a „luptat“ cu un instrument care răspundea doar aproximativ intențiilor sale de rafinament coloristic. S-a simțit totuși că acompaniatorul preferat al lui Dan Iordăchescu este un artist autentic și un muzician experimentat, în măsură să creeze fundalul pianistic adecvat în stiluri și genuri dintre cele mai variate.

E. E.

Constantin Ionescu-Vovu

Două caracteristici am deslușit în interpretarea dată de pianistul Constantin Ionescu-Vovu bogatului său recital, consacrat exclusiv muzicii lui Brahms. Înainte de a le expune, ne simțim datori să relevăm uriașa muncă depusă de interpret, care și-a însușit exemplar o seamă de lucrări de mare exigență tehnică. Caracteristicile la care ne referim constau primo în asimilarea aceluși spirit al liedului brahmsian, ce stăruie la baza aproape a întregii sale creații, îndeosebi în mișcările lente; *secundo*, asimilarea tehnicii, de mare exigență, pe alocuri de-a-dreptul savantă, reclamată de lucrările aduse în joc. Aceste două componente le-am aflat inextricabil sudate. Urmărind *Sonata I-a op. 1 în Do major* ne-am amintit de chipul spiritual și cu totul just în care celebrul Hans von Bülow a caracterizat stilul scriiturii pentru pian a lui Brahms. El spunea: „Cînd Bach compunea pentru pian, se gîndea totdeauna la orgă; Beethoven cînd compunea, se gîndea la orchestră. Brahms, la ambele...“ Și într-adevăr!

Cu toate că în prima sonată nu se întîlnește acea mistuitoare pasiune beethoveniană, în mișcarea inițială *Allegro* interpretul a atacat din capul locului cu multă vigoare apoi a lăsat să transpară în tema secundă, dar mai ales în mișcarea succedentă *Andante*, făurită pe temelii unui vechi cîntec german, o duioșie atrăgătoare. Cele patru variații au fost redată cu distincție și cu mult sentiment. *Scherzo* a fost cîntat *con fuoco*, deși interpretul are stilul său pianistic personal, totdeauna ponderat, care îl ferește de orice exagerare. Cu toate acestea în *Final* a dat frîu liber unui dinamism de mare vitalitate în conformitate cu indicația de tempo din partitură. Subliniem admirativ munca de asimilare a acelor *Fantezii op. 116*, care au urmat și pe care interpretul le-a stăpînit nu numai cu o tehnică foarte cizelată dar și cu o pătrundere a sensibilității brahmsiene specifice. Constantin Ionescu-Vovu a fost pe rînd energic și pasionat, visător și gingaș; apoi în *Intermezzi* și în *Capriccio* așa cum se cerea: tumultuos, năvalnic — ceea ce nu ne-a surprins, întrucît Constantin Ionescu-Vovu este un temperament vibrant care însă reușește să-și domine, la exterior, rafinata sa sensibilitate.

Un cuvînt și despre *Variațiuni și fugă* pe o temă de Händel, unde am găsit un adevărat curcubeu de culori care să redea pluralitatea artei variaționale în care Brahms era maestru — fără să afirmăm însă că aceste variații sînt chiar dintre cele mai bine realizate de compozitor. Constantin Ionescu-Vovu are meritul de a fi reușit să ne mobilizeze atenția aproape două ore, făcîndu-ne să gustăm din plin, o dată mai mult, muzica lui Brahms, într-o subtilă și artistică interpretare. El își merită pe deplin frumoasa reputație de care se bucură la noi și peste hotare.

J. — V. P.

Radu Chișu

Personal, nu am avut prilejul să urmăresc toate etapele devenirii artistice a oboistului Radu Chișu; cunoșteam însă — ca de altfel mulți alții — că acest interpret dispune de importante resurse instrumentale, de o anumite alură tipic solistică pe care o imprimă evoluțiilor muzicale. Tocmai în acest sens recenta distincție — obținerea titlului de prim laureat al *Concursului de interpretare de la Praga* — a activat interesul unui larg public față de recitalul pe care, zilele trecute, oboistul Radu Chișu l-a oferit, la Sala Mică, în compania pianistei Carmen Frățilă.

Mărturisesc că nu am avut prilejul să asist deseori la evoluții susținute de instrumentiști suflători de un asemenea nivel muzical artistic.

Radu Chișu este — în adevăratul înțeles al cuvîntului — un artist de rafinat spirit, de sigură intuiție și mult bun gust dar, mai mult decît atît, el dispune de o gîndire muzicală scrupuloasă și operativă, la nivelul frazei muzicale.

Mai mult, se poate distinge la Radu Chișu o reală aderență stilistică față de muzica unor epoci distincte de cultură.

Impresionantă a apărut, de exemplu în execuția *Sonatei în Re bemol major*, de Jean Baptist Loeillet, arta subtilă a ornamentației pe care interpretul o deține în cel mai înalt grad, dezvoltînd-o firesc, fără ostentație, cu un rafinament de mare noblețe, în special în desfășurarea părților lente. Aceași elocvență a declamației muzicale — o veritabilă caligrafie a frazei, urmărită pînă în contururile ei cele mai fine — o dezvoltă interpretul și în realizarea stilului mozartian; mă refer la cunoscuta *Sonată în Si bemol major* pentru oboi și pian.

Caracteristică manierei interpretative a oboistului Radu Chișu îi este, desigur, printre altele, acea evidentă tendință de evitare a edulcorării culorii sonore. Timbrul este ferm structurat, consistent, maleabil în toate registrele, chiar în cel supraacut, dar niciodată dulceag, depersonalizat. Marea versatilitate timbrală a instrumentistului, atacul ferm, aproape trompetistic, realizat în nuanțele dinamice cele mai subtile, îl fac — cred — apt pe Radu Chișu să devină un subtil interpret al muzicii vechi a Renașterii și Barocului.

L-am urmărit — pe de altă parte realizînd două opusuri contemporane: *Sonata pentru oboi și pian* de Paul Hindemith, o lucrare de factură neoclasică și o piesă aparținînd tinerei compozitoare Maia Badian

intitulată *Monodie*; aceasta din urmă este o creație ce demonstrează maturizarea stilului componistic al autoarei, o structurare fermă a gândirii muzicale. Maia Badian obține aici o delimitare netă a spațiilor sonore; scriitura muzicală este specific oboistică, atât în momentele incantatorii cât și în cele în care diferențierea planurilor sonore se realizează alert.

Conchid, menționând natura fructuoasă a colaborării protagonistului seriei cu pianista Carmen Frățilă, o muziciană cu care Radu Chișu a dialogat eficient în acest concert de muzică de cameră.

D. AVACHIAN

Spectacolele baletului

Alvin Ailey

Spectacolele date pe scena Operei Române, apoi în marea sală a Palatului, precum și la Timișoara, ne-au arătat interesantele, originalele preocupări care animă acest grup dansant și pe îndrumătorul și conducătorul său.

Este de făcut din capul locului observația, că marea majoritate a realizărilor coregrafice are un caracter modern. S-a renunțat aproape total la vocabularul clasic, cu piruetele, „plutirile“ tradiționale și acele purtări... în triumf ale dansatoarelor etc. etc., care au un caracter stereotip și indeobște formalist. S-a renunțat, de asemenea, la vedetismul așa-ziselor „stele“ în favoarea unor dansuri de bogat conținut, de o dinamică vie, intensă și expresivă la care participă întreg colectivul. Desigur, au fost dansuri ca de pildă „*Înălțarea ciocîrliei*“ pe muzica reputatului compozitor Ralph Vaughan Williams sau „*Strigăt*“ (muzica Alice Coltrane și Laura Nyro) executate de către o singură dansatoare, fiind de citat pentru virtuozitatea sugestivă a interpretărilor atât Judith Jamison cât și Sara Yarbovough. Aceste dansuri au avut un caracter singular, o anumită unicitate. Dar colectivul a vădit participarea intensă, vie și pregnantă, la toate dansurile, care s-au desfășurat de preferință într-un plan mai mult orizontal, nu vertical ca acele de mai sus cu simbolica lor specifică (îndeosebi „*Înălțarea ciocîrliei*“).

Este de arătat că evoluțiile rapide, de un dinamism uneori frenetic, sugerînd adesea însuși dinamismul și vitalitatea trepidantă a existenței de peste ocean, au avut loc mai ales la podium; uneori în genunchi, alteori în rostogoliri de desăvîrșită suplețe și mare fantezie, ele exprimînd cu discreție și delicată lejeritate, sentimentele cele mai diverse. Grupurile de doi, patru, șase etc. dansatori, apăreau, executau secvențe diverse de mare valoare sugestivă în dansuri cu titluri poetice ca de exemplu „*Curcubeu deasupra umărului meu*“ sau „*Revelații*“ etc.

Au fost redată în termeni coregrafici „*Cîntece de dragoste*“ și inimitabilele „*Blues-uri*“ cu mișcarea lor specifică și cu acea notă nostalgică atât de caracteristică. Alte dansuri s-au desfășurat pe muzică clasică — ne referim la „*Dans de șase*“ în care coregraful Joyce Trisler a făcut apel la muzica preclasicului

Antonio Vivaldi — muzică față de care dansatorii respectivi au vădit o receptivitate, o comprehensiune ce ne-au prilejuit depline satisfacții artistice.

Cunoscuta cantată „*Carmina Burana*“ de Carl Orff ne-a obligat să ne divizăm admirația între minunata înregistrare a celebrului Leopold Stockowski cu orchestra sa din Boston și corul de la Metropolitan și unele captivante secvențe concepute cu ingeniozitate de coregraful John Butler, deși trebuie să recunoaștem că nu tot ce a scris Orff se preta ușor la o transpunere dansantă. Dar interpreții au dat viață inteligentă la acele ritmuri scandate, apăsătoare ce reprezintă nota dominantă a muzicii lui Orff. E de menționat aici dansatoarea care a făcut o adevărată demonstrație extrem de exigentă de dans în poante — reprezentînd o afirmare a măiestriei și în domeniul dansului clasic.

Toți dansatorii ne-au apărut nu numai eleganți și de-a dreptul... inaripați, dar și animați de o flacără puternică, vie, participanți cu dăruire la prezentarea unor spectacole care au închis în chip strălucit stațiunea noastră artistică și pentru care Alvin Ailey merită toate elogiile.

Formația „Orera“

Tînăra formație vocal-instrumentală gruzină *Orera* se bucură de o mare circulație în străinătate, judecînd după faptul că în ultimul deceniu de cînd ființează s-a produs în circa 60 de țări, din Noua Zeelandă pînă în Cuba și Canada. La noi a concertat la Sibiu, Brașov, Buzău etc. precum și la București.

Este o formație restrînsă care cultivă îndeosebi muzica populară, aproape exclusiv gruzină, precum și muzica de estradă. *Orera* cîntă tinerețea, dragostea de viață, frumusețea patriei. Soliștii vocali au vădit voci grave, frumos timbrate, fiind de relevat pentru cîntul său de mare prospețime, forță și plăcută culoare, cîntărețul Nani Dregvadze, care a interpretat cu dramatism, cu o deosebită vitalitate și uneori cu exuberanță, cîntece gruzine, ruse, române vechi țigănești etc. redată cu mult patos, acompaniată de un cvartet vocal, precum și de mica formație instrumentală (pian, chitare, suflători și o tamburină). Cîntărețul s-a afirmat și ca pianistă. De altfel, fiecare din membrii formației a dovedit că stăpînește mai multe instrumente.

Repertoriul foarte bogat cuprinde îndeosebi cîntece gruzine cu specificul lor melodic, deseori polifonic. Acestea au ocupat cea mai mare parte a programului. Am urmărit atrăgătoare cîntece cu caracter popular din Caucaz, române vechi ruse (*Te iubesc, Rusia* de A. Tuhmanov) cîntec despre Tbilisi de Laghidze, precum și o seamă de cîntece străine cucerite de pretutindeni pe unde a călătorit formația.

Sînt de menționat soliștii Gheno Haidirașvili, Teimuraz Davitaia și Robert Dardziwașvili — acesta din urmă conducătorul formației. Succesul acestui mic dar bine încheiat ansamblu cu caracter mixt-popular și de estradă — a fost subliniat de vii și călduroase aplauze, în sala Teatrului satiric „C. Tănase“.

J.-V. P.